

07

Metsad ja märgalad

Faktilehte saab kasutada sisukate arutelude käivitamisel ja kriitiliste küsimuste esitamisel. Taustapaberitesse on koondatud avalik info, seega võib neid vabalt levitada.

See taustapaber on üks seitsmest faktilehest, mille on koostanud järgmised kestliku arengu ja keskkonnaorganisatsioonid:

SA Rohetiiger
Eesti keskkonnaühenduste Koda
SA Eestimaa Looduse Fond
MTÜ Eesti Roheline Liikumine
MTÜ Päästame Eesti Metsad
MTÜ Fridays For Future Estonia

Metsad ja märgalad (sood ja rabad) pakuvad lisaks elurikkusele kaitset kliimamuutuse eest: leevendavad kliimasoojenemist ja aitavad muutusega kohaneda.

Milles on probleem?

Metsad

1. Üliintensiivne metsamajandamine hävitab elupaiku, elurikkaid vanu metsi ja inimesele olulisi maastikke. Metsalindude arvukus väheneb aastas 0,5%-1%, väljasuremisohus olevate liikide ohustatus süveneb - iga viies liik on Eestis ohustatud (K. Võhandu, ERR, sept 2022; Maa Elu, aug 2022)

2. Eesti metsadest said 2020. aastal esimest korda arvepidamise ajaloos emiteerijad ehk neis seoti vähem süsinikku, kui neist emiteeriti. Sektor, mis ainsana on võimeline süsinikku siduma, on ülemääraste raiete tõttu muutunud heitme allikaks. (ELF taustapaber metsaraie ja süsiniku sidumise seosest, 2022)

3. Kui Eesti jätkab metsa raiumist endise hooga, siis kaldume kliimaeesmärkide täitmisest kõrvale. 2021.–2025. aastatel satuks siis atmosfääri 18,4 miljonit tonni CO₂ rohkem, kui Eestil on lubatud. Valedel eesmärkidel kohustustest kõrvale kaldumisel on riigi jaoks halvad tulemused: **see tähendab kuni 1,4 miljardi eurost trahvi ainuüksi nende viie aasta eest, mis on praegu käes.** Järgmise viieaastase perioodi eest tulev trahv on vähemalt sama ränk. (Õhtuleht, 22. nov 2022)

4. Kui Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) maksab sel aastal riigieelarvesse 73,2 miljonit eurot (ERR nov 2022), on see liiga väike leevendus (umbes 3,8 korda väiksem summa) võrreldes trahviga, mis Eestil tuleb tasuda, kui me kliimaeesmärke kiiremas korras täitma ei asu. Arvutustes pole arvestatud kaotatud elurikkusega.

5. Tehtud raiestsenaariumidest vastab kliimaeesmärkidele tänasest oluliselt väiksem raiemaht. Viimaste aastate raiemaht on olnud ligikaudu 11,5 miljonit tihumeetrit aastas. Keskkonnaagentuur soovitas sel aastal langetada riigimetsas raiemahtu (Õhtuleht, 9. nov 2022).

6. Metsa tagavara on langenud tempos viis miljonit tihumeetrit aastas (Õhtuleht, 22. nov 2022).

Märgalad

1. Eestis on kuivendatud ligikaudu 1 miljon hektarit ehk 10 000 ruutkilomeetrit maad, see on peaaegu neljandik Eesti pinnast. Sellest ligikaudu 2/3 moodustavad turbaalad (mis olid kuivenduse eelselt sood). Kui arvestada juurde maaparanduse kaudse mõju pindala, on kuivendusest mõjutatud ligi pool maismaa elupaikadest. Kuivendamine jätkub ja kuigi veerežiimi osaliselt taastatakse, on see kuivendamise mahtude kõrval mikroskoopiline. (EKO kuivendamise üksleht)

2. Kuivendatud aladel vabaneb pinnasest süsinik. Turvasmullad on süsinikupank, kust kuivendades hakkab süsinik eralduma, selmet juurde salvestuda (Ojanen et al, 2020. Kuivenduse mõju elurikkusele, kliimale ja veekogudele).

3. Paljude liikide elupaigad kaovad või kahjustuvad.

4. Kuivendamine halvendab veekogude kvaliteeti (Kuivenduse mõju elurikkusele, kliimale ja veekogudele).

Mida on Eestil vaja teha?

Metsad

1. Vähendada raiemahtu, kuna tark ümberkäimine metsaga on ainus piisavalt kiire, mastaapne ja käeulatuses olev võimalus õhku paisatud süsihappegaasi eemaldamiseks (ELF taustapaber metsaraie ja süsiniku sidumise seosest, 2022). Vaja on tagada säästlik metsamajandus, mis põhineb erinevate stsenaariumite võrdlusel ning arvestab võrdselt majanduslikke, ökoloogilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi eesmärke (Keskkonnaühenduste metsanduse visioon aastani 2030; Rohetiigri tulevikusuunajate seisukohad, 2020). Selleks et kliimaeesmärke täita, on vaja raiemaht langetada 7-8 miljonile tihumeetrile aastas (uuendusraie ja harvendusraie kokku) (Rohetiigri tulevikusuunajate seisukohad, 2020). 68% Eesti elanikest pooldab riigimetsas raiemahu vähendamist kolmandiku kuni poole võrra (Turu-uuringute küsitlus 2023).

2. Lõpetada lageraied, sh turberaied Eesti riigimetsades ja kaitsealadel (Keskkonnaühenduste metsanduse visioon aastani 2030).

3. Lõpetada raied looduskaitsealadel, kodumetsades (nn KAH-alad), Natura aladel, loodus- ja põlismetsades, pühapaikades ning lubada piiranguvööndites püsimeetsana majandamine (EKO: Eesti vajab üleminekut püsimeetsanduse võtetega majandamisele KAH-aladel ja piiranguvööndites, 2022). Kui raiume metsas vähem, annab see kohese kliimakasu, ent mets ei koosne ainult süsinikust. Metsaraie vähendamisest võidab metsaelustik. Enamik Eesti ohustatud liikidest sõltuvad vanast metsast ning ka paljude levinud metsaliikide arvukus on vähenemas. Raiemahtude piiramine parandab nende olukorda, aidates nõnda pidurdada globaalset elurikkuse kadu. Samuti jääb nii rohkem alles inimestele olulisi marja-, seene- ning puhkemetsi. (Keskkonnaühenduste metsanduse visioon aastani 2023).

4. Kehtestada pesitsusrahu kõigis Eestimaa metsades lindude pesitsusajaks: kaitsealadel vähemalt 15. märtsist kuni 31. augustini, majandusmetsas 15. aprillist kuni vähemalt 15. juulini. (Rohetiigri tulevikusuunajate seisukohad, 2020)

5. Keelata muldade ja metsa ökosüsteemide kahjustamine suurtööstusliku rasketehnikaga. (Keskkonnaühenduste metsanduse visioon aastani 2030)

6. Peatada turvasmuldade hävimine ja hävimisele kaasaaitamine.

7. Majandada riigile kuuluvat tulundusmetsa püsimeetsana. Seda ettepanekut toetab 77% eestimaalastest (Turu-uuringute küsitlus 2023).

Loe ka eksitavaid müüte metsanduse kohta, (ELF taustapaber metsaraie ja süsiniku sidumise seosest (2022), lk 9-11)

Märgalad

1. Kuivendamise teostamisel tuleb tagada mullastikus seotud süsiniku säilimine, meetmete rakendamine mõjude leevendamiseks või minimeerimiseks veekvaliteedile ja elustikule (EKO kuivendamise üksleht)
2. Märgalade algupärane veerežiim tuleb taastada eelkõige looduskaitsealadel, kuid orgaanikarikaste muldade, sh turvasmuldade säilimiseks on see põhjendatud ka teistel majandatavatel aladel. Turvasmullad on süsinikupank, kust kuivendades hakkab süsinik eralduma selle asemel, et juurde salvestuda (Ojanen et al, 2020. Kuivenduse mõju elurikkusele, kliimale ja veekogudele)
3. Säilinud märgalasid tuleb hoida ja vältida nende kahjustumist. Eriti olulised on märjad metsad ning madal- ja siirdesookooslused (Soode roll looduses, Eestimaa Looduse Fond).
4. Mitte anda looduslikus seisundis soodesse turbakaevandamislubasid, kuna see on vastuolus Eesti ja ELi seatud eesmärkidega ning osade turba kaevandamisega tegelevate ettevõtete deklareeritud põhimõtetega (Turbakaevandamisega seotud kliima- ja elurikkuse probleemistik. Eesti Ornitoloogiaühingu taustapaber (ilmumas 2022)).

KRIITILISED KÜSIMUSED POLIITIKUTELE:

Metsandus:

1. Arvutused näitavad, et kui raiemahtu ei alandata 7 miljoni tihumeetrini aastas, ootab Eestit trahv 1,4 miljardit eurot viie aasta peale. Kas selle arvutuse valguses arvate, et Eestis tuleks vähendada riigimetsades raiemahtu?
2. Kuidas kirjeldaksite Eesti metsade jätkusuutlikku majandamist?
3. Mis on teie meelest kodumetsade funktsioon ja kuidas neid peaks majandama?

Märgalad:

1. Kas maakasutus peab tagama senise elurikkuse säilimise ja parane-mise? Mis on selleks vajalikud tegevused? Kui ei, siis kuidas põhjendate?
2. Kas maakasutus peab tagama muldades ja metsades seotud süsiniku säilimise või süsiniku tagavara suurenemise? Mis on selleks vajalikud tegevused?
3. Kas ELi eesmärk 30% maismaast ja merealadest kaitse alla võtta on põhjendatud ja teostatav? Kui jah, siis mis on selleks vajalikud tegevused? Kui ei, siis kuidas põhjendate?

KELLELT KÜSIDA LISATEAVET:

Jüri-Ott Salm (PhD) Eestimaa Looduse Fondi märgalade programmi juht, sootaastamise ning märgalaviljeluse projektide eestvedaja, jott@elfond.ee

Renno Nellis, looduskaitaja, vääriselupaigad renno.nellis@gmail.com, 530 21377

Indrek Tammekänd, loodusväärtuste ekspert, indrek. tammekand@gmail.com, 527 1365

Leo Filippov, vanema põlve metsamees, metsakasvatuse insener, leo@neti.ee 5663 9222

Kaarel Võhandu, Eesti Ornitoloogiaühingu juhataja, kaarel.vohandu@eoy.ee, 528 7694

Siim Kuresoo, Eestimaa Looduse Fondi metsaprogrammi juht, siim@elfond.ee, 56469026

Farištamo Eller, Päästame Eesti Metsad MTÜ, faristamo@gmail.com

